

Motion

1982/83: 231

Marianne Karlsson

Villkoren för mönsterskydd

I en tidigare motion (1980/81:687) har jag påpekat en egendomlighet i den praxis som utvecklats i administrativ praxis, när det gäller tolkningen av begreppet "väsentligen skiljer sig" från det tidigare kända. Jag framhöll då att praxis blivit sådan, att bedömningen vilar helt på synsinnets. En skillnad anses alltså inte väsentlig även om den t. ex. medför att den nya produkten rent praktiskt är mycket bättre, om skillnaden, som bevisligen finns, är otillräckligt påfallande för den oinformerade betraktaren. Jag anförde det tänkta exemplet att någon förbättrat en plasthink genom att införa ett slags förstärkningar så att grepen inte lossnar, och som säkert får avslag på sin ansökan om skydd på grund av "bristande skillnad i helhetsintrycket". Motionen avlogs. Frågan var för tidigt väckt.

Sedan dess har det inträffat, att de allmänna domstolarna och de administrativa domstolarna hamnat i motsatta positioner, när det gäller tolkningen av ordet "väsentligen" i lagen.

Stockholms tingsrätt uttalade i dom den 18 september 1981 (DT 71) gällande om intrång förelåg eller ej att man vid bedömning av om ett påstått intrångsföremål väsentligen skiljer sig från ett mönster som är skyddat eller ej måste ta stor hänsyn till funktionen. Trots att mycket tydliga skillnader förelåg fann Stockholms tingsrätt intrång föreligga. Funktionen var identisk. (Målet gällde en lås stolpe.) Svea hovrätt, som dömde i saken den 1 oktober 1982, var helt överens med tingsrätten och fastställde tingsrättens dom. (Målet ligger nu i HD.)

Enligt dessa domstolar bör man alltså fästa stor vikt vid det funktionella vid s. k. bruksmönster, när det gäller att avgöra om väsentlig skillnad föreligger.

Ungefär samtidigt, den 23 september 1982, uttalade regeringsrätten i en dom (nr 162-1981) beträffande registrerbarheten av en jacka avsedd för snickeri och byggverksamhet och försedd med utanpåliggande fickor avsedda för arbetsredskap: "Av utredningen i målet framgår icke att dessa fickor anbragts och utformats i syfte att ge jackan ett karaktäristiskt utseende. Fastmera synes jackans utformning vara i allt väsentligt betingad av dess funktion som arbetsplagg. Vid angivna förhållanden saknas förutsättningar att meddela mönsterskydd för jackan."

Beslutet är utomordentligt tydligt. Man kan inte få mönsterskydd för en produkt som formgivits med syftet att göra den bra och funktionell. Av det gynnande av god formgivning som mönsterskyddslagen enligt lagmotiven skulle ge återstår således bara möjlighet till skydd för bevisliga onyttigheter,

såsom "ärtiga" underkläder och dylikt. Det är inget fel att ge skydd åt sådan formgivning (prydnadsmonster), men avsikten var ju också att bereda skydd åt s. k. nyttighetsmonster.

Vid lagens tillkomst uttalade departementschefen (prop. 1969:168, sid 50): "Mönsterskyddet erbjuder här en ensamrätt som möjliggör skäliger ersättning åt formgivaren för hans skapande insats och dessutom öppnar en väg för tillverkaren att återfå de investeringar han har lagt ned på en ny formgivning. En lagstiftning enligt de riktlinjer som utredningens förslag följer är i hög grad ägnad att stimulera till ett nyskapande som kommer allmänheten till godo i form av nya, estetiskt och funktionellt högvärdiga produkter."

Till saken hör också att vi genom att ha ratificerat Pariskonventionen enligt Stockholmtexten (särskilt Art 5 quinquies) förbundet oss att skydda "industriella monster", något som går utöver att bara skydda prydnadsmonster.

Det tillkommer inte mig eller riksdagen att ingå på en prövning av enskilda fall. Det kan ju i och för sig vara så att den av regeringsrätten prövade jackan var rätt lik vad som funnits förut. Det kan också hända att Stockholms tingsrätt och Svea hovrätt misstagit sig i det enskilda fallet och kanske blivit rättade av högsta domstolen. Det är inte det som det är frågan om.

Vad frågan i stället gäller är tolkningen av vad som skall menas med att ett monster "väsentligen skiljer sig från" vad som redan var känt. Frågan är kort och gott: Skall man ta hänsyn till förståndsresonemang när man bedömer om en skillnad, som man kan se, är väsentlig eller ej? Enligt min mening är svaret på den frågan ja. Denna ståndpunkt menar jag får stöd av tre olika överväganden:

1. Som tydligt framgår av lagens förarbeten var avsikten med lagen att bereda möjlighet till skydd för god formgivning, inrymmande både skönhetsvärden och produkter med praktiska förtjänster. Genom att knyta skyddet till en förebild, dvs. ett foto eller en teckning av en vara, med undvikande av alla beskrivningar i ord, ansåg man sig kunna tillfredsställa båda dessa syften, så att man slapp införa något slags "småpatent" eller bruksmonster av den typ som finns i Tyskland. Detta kan man bara om man tillåter förståndsresonemang när man skall avgöra om en på förebilden synlig skillnad är väsentlig eller ej.

2. I lagförarbetena förekom det en ganska häftig debatt om man skulle välja ordet "tydlig" eller ordet "väsentlig", när det gällde att fastställa vilken skillnad mot det kända som erfordrades för registrerbarhet av monster. Ordet "tydlig" avvisades och därmed rent faktiskt den meningsriktning som menade att vad som krävdes var "nytt helhetsintryck", urskiljbart genom oinformerat tittande.

3. Det kan inte vara riktigt att snyltare skall få fritt kopiera nya formgivningsprodukter, vilkas värde ligger på det praktiska planet, medan samhället erbjuder fullt skydd för sådana alster av formgivning, vilkas enda förtjänst kanske är att de ser trevliga ut.

För många år sedan hände det sig i USA att amerikanska högsta domstolen ganska ofta ogiltigförklarade patent med den enda motiveringen att det i uppfinningen inte fanns någon "geniblixt" (flash of genius). Därmed uteslöt man sådana uppfinningar som bara kunnat komma fram genom hårt arbete och genom att uthålligt experimentera och prova sig fram. (Edison fick prova tusentals olika material till glödlampor innan han kunde göra en användbar glödlampa.) Amerikanska kongressen tyckte att högsta domstolen kommit snett och ändrade lagen genom att skriva till att en uppfinnings patentbarhet inte skulle påverkas av "på vilket sätt den tillkommit".

Jag tycker att det sätt på vilket praxis utvecklats när det gäller skillnadskravet för mönster i beviljandeförfarandet motiverar ett ingripande från riksdagens sida. Att de allmänna domstolarna och regeringsrätten synes vara på motsatta linjer gör ett dylikt ingripande så mycket nödvändigare.

Jag yrkar därför med stöd av vad som anförs i motionen

att riksdagen beslutar att 2 § mönsterskyddslagen (1970:485) skall
erhålla följande ändrade lydelse:

2 § Mönster --- registreringsansökningen.

Väsentlig skillnad skall anses föreligga om mönstret jämfört med det tidigare kända antingen ger ett nytt helhetsintryck eller eljest uppvisar en synlig och ur funktionssynpunkt väsentlig skillnad.

Som känt --- tillgängligt.

Stockholm den 12 januari 1983

MARIANNE KARLSSON (c)